

Globalizazioaren ajeak

Ia oharkabean igaro da kontua, eta bitxia da, udako albiste-eskasiak gaia sakon jorratzeko aukera ematen zuelako; bitxia da, era berean, nazioarteko ekonomian berebiziko garrantzia daukalako (altermundialistek ez dute garai batean besteko zaratarik ateratzen, argi dago). Munduko Merkataritza Erakundeak (MME) uztail amaieran Genevan eginiko bilera luzeari buruz (bederatzi egun) ari naiz. Erakunde horretako zuzendari orokor Pascal Lamyk abuztu hondarrean ez zuen artean etsi eta zera esaten ziharduen (hori esatea tokatzen zitzaion, bistan denez): nazioarteko merkataritzan eta hainbat zerbitzuren liberalizazioan koxka bat gehiago estutu daitekeela eta oraindik badagoela urtea amaitu baino lehen akordioaren bat lortzeko aukerarik.

Egitateak, ordea, beste batzuk dira: Dohako Erronda deiturikoa zarratu guran zazpi urte eman eta gero, azkenean Genevan ez da adostasunik izan, besteak beste, herrialde aberastuen eta pobretuen arteko tirabirak geroz eta nabarmenagoak direlako. Egin kontu MMEko 153 herrialdeen hiru laurdena sartzan dela *pobretu* kategoriarean (termino markatua da *pobretu*, bai, baina ez ordea *garapen bidean den herrialde* baino markatuago) eta apurka-apurka antolatzen (G-33 izenekoaren inguruan batik bat) eta ahots propioz berbetan hasi direla. Hona mahai gainean jarri dituzten gaietako batzuk: zein baldintzapean zabaldu behar dira industria- eta nekazaritza-merkatuak? Merkataritzak estatuaren esku-hartzerik izan behar ez badu, zergatik babesten dituzte herrialde aberastuek euren produktuak?

Hortxe dago gakoa, egon ere: mugasariak kentzea eta estatuaren esku-hartzea gutxitu eta ekonomia liberalizatzea,

horixe eskatzen zaie MMEko herrialde pobretuei, euren merkatuak norberak ekoiztako produktuz blaitze aldera; haatik, haien produktuak norberaren merkatura ate-joka datozenean, orduan bai *laissez faire*-ak bai ordura arteko premisa sakratu guztiak dantzan hasten dira. Hori argi ikusi zen Txina MMEn sartu ostean (hango produktuak samaldaka ailegatzen hasi zirenean) eta argi geratu da berriro uda honetako negoziazioetan.

Argigarria da, halaber, globalizazio prozesuarekin gertatzen ari dena: politikoki, ez da erakunde global sinesgarririk egituratzen asmatu (Irakeko inbasio garaian beste behin geratu zen agerian NBEren ezintasuna; Europan bertan, bestalde, Konstituzioa hitzartu ezinik gabiltza); ekonomiari dago-kionez, arestian aipatu ditugu korapilo nagusiak (azken berriak adituta, gainera, nekez sartuko da Errusia MMEn); arlo militarari gagozkiola, azkenik, hor bai, hor eraginkorra da Mendebaldeak gidaturiko proiektu globalizatzailea: Afganistanen, esate baterako (Philip Alston NBEren esatari bereziak emaniko datuak dira), 2008ko estreinako lau hiletan bakarrik 200 zibiletik gora hil dituzte NATOk osteek, eta ondorengo hiletan ere aldra galantak zendu dira (akabatu dituzte) Mendebaldeko zibilizazioa globalizatzeko misioan.

Europa, Europa

Agirrez geroztiko EAJren ametsa izan da, eta baita Enbatako lagunena ere. Ilustraziozale askok, halaber, bera izan du ipar: estatuen boterea gutxitu eta kontinente batuaren egitasmoa gorpuzteaz gain, AEBena ez bezalako garapen-eredua eskaini behar zuen: orekatuagoa, sozialagoa, kultuagoa.

Lehen ere bazegoen arrazoirik horiek guztiak apaingarri huts zirela pentsatu eta prozesuaren funtsezko eragilea merkatu zabalagoen bilaketa baino ez zela ondorioztatzeko, baina Europako Batasunaren azken erabakiek ameslarienaren ametsa ere zapuzteko balio izan dute: muturreko liberalizazioa xede duen Bolkestein zuzentaraua, lan astea 65 ordura

luzatzeko proposamena, paperik gabeko etorkinak espetxe-ratu eta kanporatzeko *Itzulera direktiba*, Europako Erkidegoen Justizia Epaitegiak harturiko askatasun sindikalaren aurkako epaiak... Eta, itxura guztien arabera, hau hasi baino ez da egin...

Klimaren ekonomia

Gatozen berriro MMEren kontuetara eta aipa dezagun Pernandoren egia bat: zenbait hamarkada buru-belarri nekazaritza-merkatuak liberalizatzen eman ostean, ez MMEren ez bere aitzindarien politikak ez dute lortu gosea ezabatzerik, kontrakoa baizik: herrien elikadura-subiranotasuna nabarmen murriztu dute, herri pobretuak nekazaritza-arloko multinazionalen eta inportazioen mende jarrita.

MMEren jardunak ingurumenari dagokionez ere eragiten du zehar-kalterik: erakunde horrek Uruguaiako Errondan harturiko konpromisoak praktikan jarri izanaren ondorioz, salgaien garraioa %70 hazi da munduan 1992az geroztik. Gauza jakina da, bestalde, garraio hori erregai fosiletan oinarrituta dagoela eta erregaiok direla eguratsera botatako CO₂aren igorle nagusietakoak.

Ecologistas en Acción taldeko Tom Kucharz-i uda honetan irakurri diodanaren arabera, batez besteko tenperatura globala 2°C baino gehiago igo ez dadin —hori gertatuz gero hondamendi klimatikoa izango bide baikenuke—, nazioarteko merkataritza-sistema goitik behera aldatu beharra dago, eta horrek, besteak beste, Dohako irizpideak bertan behera uztea eskatzen du.

Klima aldaketari loturik, University of California-k zuzendutako ikerketa bat ere hizpide izan da uda honetan: berorren arabera, 1980az geroztik %15 gutxitu da euria Indiar Ozeanoaren mendebaldeko lurretan; gutxitze horrek, noski, zuzen-zuzenean eragin die herrialde askori, euren nekazaritzarentzat euria funtsezko elementua delako. Ikerketak

dioenez, egungo joerek irauten badute, 2030erako %50 haziko da bazter horietan txarto elikatutako lagunen kopurua.

Ikerketaren egileen ustez, hamarkada bakoitzean uztak %15 haztea (alderaketa argigarri bat egite aldera: pertsona bat urtero bi kilogramo loditzearen pareko, tamaina horretan haztea nekazaritza-gaitasuna) nahikoa litzateke gose diren lagunen kopurua erdira jaisteko. Helburu hori lorgarria omen da nekazaritzan diru publiko gehiago inbertituz gero. Horregatik, diote ikerlariek, datozen urteotan Afrikako hego-ekialdean txarto elikatutako umeak 9 milioi edo 42 milioi izatea «hartuko diren erabaki politikoen menpe» dago.

Prozesuak mantsoak izan ohi dira, badakigu, gauzak ez dira goizetik gauera lortzen, bai, baina gogorregi zait soa 22 urte aurrerago pausatu, bazter horietan 9 milioi lagun (kasurik onenean) txarto elikatuta ikusi eta hori aurrerapen modura hartzea (aldarrikapen kontuetan ere beherapen-sasoia bizi dugula, azken batean, 40 urtean Parisen ezinezkoa eskatzetik posible denaren laurdena eskatzera pasatu baikara)...

Energiaren korapiloa

Globalizazio-prozesuaren ajeak gorabehera, ez dirudi hazkundean eta merkatu zabalagoen bilaketan oinarrituriko ereduak zalantzan jartzeko gogorik dagoenik. Erregai-eskasia arazo bihurtzen ari dela? Bushen Administrazioak argi dauka (puntu horretan, funtsezko gehientsuenetan bezala, Obama bera ere bat dator harekin): zula dezagun Artic National Wildlife Refuge (ANWR), Zirkulu Artikoko natur babesgunea, guda-garaian zulo oro lubaki baita.

Gai hori hizpide duela, hara zer dioen Naomi Klein saia-keragile zorrotzak:

ANWRn zulaketak eginagatik, euron eragina ia nabaritu ere ez litzateke egingo munduko petrolio erreserbetan, eta hori ondo baino hobeto dakite zulaketen aldekoek. Darabilten argudioetako bat da horiek eginez gero prezioak jaitsi egingo liratekeela, baina merkatuaren psikoañalisisian oinarrituta

diote hori, ez ekonomia errealean: haien ustez, zulaketek mezua bidaliko liekete enpresaburuei, oraindik petrolio gehiago dagoela jakinaraziz, eta horrek prezioei beherantz eragingo bide lieke.

Klein, argi dago, ez da iritzi berekoa; berak dioenez, azken urteotan orain arte ukitu gabeko petrolio erreserba batzuk (Alberta-koak, Kanadan) bihurtu dira AEBen hornitzaile nagusi, baina horrek ez du merkatzerik ekarri. Zulaketak proposatzen diren bitartean, gainera, AEBetako Gobernuak bertan behera utzi ditu eguzki-energia ikertzeko hurrengo bi urteetarako egitasmo federalak.

Gurean ere bada mugimendurik, energia dela eta ez dela. Esanguratsuenetako batzuk, Petronorren ingurukoak. Gaur egun azalekoa, irudia denez funtsezko, enpresa horrek berea garbitzeari ekin dio: datozen urteotan Bizkaiko bigarren (lehenengo?) erlijio nagusiko jarraitzaileen elastikoetan agertuko da bere izena eta, horrez gain, Josu Jon Imaz du lehen-dakari berri. Hara zer dakusan Ander Iturriotzek izendapen horren atzean:

Petronorrek Koke egitasmoa gauzatzeko Madril eta Gasteizen baimenak behar ditu, eta jolas politiko horretan Imaz funtsezkoa da, oso ongi ikusten dutelako bai Madrilen, bai Euskal Herrian.

Muskizen hauts ugari harrotu duen koke plantaren egitasmo horri buruz itaunduta, hau izan zen David Hammerstein eurodiputatuaren erantzuna:

[...] argi izan behar da ikatza iragana dela; alternatibak daudenean behintzat ez litzateke ikatzik erabili behar. [...] ateratzerakoan arazoak sortzen ditu, ura kutsatzen du, basoak ere bai, eta klima aldaketa eta osasun arazoak ere aintzakotzat hartu behar dira. [...] horren orde, energiaren eraginkortasuna bilatu behar da, eta energia berriztagarrien alde egin behar da. Gainerakoan ez gara solidarioak gure planetarekin.

Haatik, egungo krisia aitzakia hartuta, energia-eraginkortasuna beste bide batzuetatik bilatzea proposatzen du nuklearraren aldeko *lobby* indarberrituak, baina uda honek zer pentsatua emango zien haiei ere: Garoñan izaniko akatsak

nahikoa ez eta Ascó, Tricastin (istripu bi bi astetan) eta Vandellòs 2-n (hiru azken bost hiletan) ere ustekabe galantak izan dituzte.

... eta fisioan oinarrituriko energia nuklearra segurua ez bada eta petrolioia agortzen ari bada eta, itxura denez, apalago bizitzeko prest ez bagaude, eta berriztagarriekin oraingoz nahiko ez badugu... Orduan zer? Fusio nuklearrari buruzko berriak ugaltu dira azken boladan (AEBek, EBk, Errusiak, Suitzak, Japoniak, Txinak eta Koreak babesturiko ITER proiektuari jarraiki, fusio-erreaktorea eraikitzeke lanak abiatu dituzte Okzitaniako Bocas de Ròse-ko Cadarache ikertegian), eta, horrek ere huts egingo balu (ea Inaki Irazabalbeitia sailkideak energia horri buruzko argibiderik ematen digun, garbiagoa, merkeagoa, segurua eta mugabekoa dela irakurri eta ederregi iritzi baitiogu...), Marte kolonizatzea izan daiteke hurrengo urratsa, NASAren Phoenix Mars Lander zundak bertan ura dagoela berretsi baitu uda honetan...¶